Fiske

Norsk fisk endte opp på tvangsfabrikker i Kina

Fisk fra fire norske selskaper er blitt levert til fabrikker i Kina som kobles til tvangsarbeid. Pelagia, eid av Gustav Magnar Witzøe og Møgster-familien, har stoppet leveransene.

Pelagia er et av selskapene som har levert fisk som har endt opp på kinesiske fabrikker. (Foto: Kjersti Kvile)

Line Dugstad
Journalist

Gi bort

Oppdatert 9. mars 2024, kl. 02.25

I løpet av det siste tiåret er minst tusen uiguriske arbeidere, og andre muslimske minoriteter, blitt tvangsflyttet fra Xinjiang nordvest i Kina, til den kinesiske østkysten for å jobbe på prosesseringsanlegg for fisk og sjømat.

Det går frem av avsløringer organisasjonen The Outlaw Ocean Project har gjort.

Tvangsflyttingen er en del av et omfattende arbeidsprogram drevet av den kinesiske staten, der uigurer og etniske minoriteter settes i arbeid for store industrier.

Uigurer og etniske minoriteter settes i arbeid for store industrier. Fra en fiskefabrikk i Shandong-provinsen i Kina. (Foto: Douyin/The Outlaw Ocean Project)

Etter at fisken er bearbeidet av ansatte under tvang, havner produktene på middagsbordet til europeiske og amerikanske forbrukere.

The Outlaw Ocean Project er en ideell journalistisk organisasjon, ledet av den prisbelønte journalisten Ian Urbina, som gransker menneskerettigheter, arbeid og miljø til sjøs. I fem år har gruppen av journalister reist verden rundt og avdekket tvangsarbeid i den kinesiske fiskeflåten og sjømatindustrien.

The Outlaw Ocean Project

- The Outlaw Ocean Project er en ideell journalistisk organisasjon fra Washington, D.C, startet av Pulitzer-vinner Ian Urbina.
- De siste fire årene har organisasjonen undersøkt Kinas sjømatindustri. Prosjektet har avdekket grove menneskerettighetsbrudd, som tvangsarbeid, vold, menneskehandel og død.
- Alle aktører som er omtalt i prosjektet er kontaktet. Her er svarene deres.
- Prosjektet er finansiert av blant annet The Pulitzer Center, The Judith Neilson Institute, The Fund for Investigative Journalism, Humanity United.

Vis mindre

Avsløringene, som første gang ble offentliggjort i høst, har fått en rekke selskaper i USA og Europa til å undersøke arbeidsforholdene hos egne leverandører. Flere har valgt å kutte båndene til kinesiske forretningspartnere. I USA førte avsløringen til høring i Kongressen i oktober.

Stanset leveranser

På listen over selskaper som ifølge organisasjonen har levert fisk til de kinesiske fabrikkene står også fire norske sjømatselskaper. Deriblant Pelagia, med Gustav Magnar Witzøe og Møgster-familien som største eiere. Selskapet er en av verdens største produsenter av pelagisk fisk og marine proteiner og oljer. Pelagisk fisk er fisk som lever i de åpne vannmassene, typisk sild og makrell.

Pelagia Træna. (Foto: Lena Knutli)

Ifølge selskapet tok det affære umiddelbart da det ble kjent med påstandene gjennom DN:

– Alle direkteleveranser til kunden nevnt i saken er stanset, frem til vi har fått et bedre bilde av situasjonen. Det er også igangsatt dialog med andre kunder som kan være involvert, skriver administrasjonssjef Siv Grure i Pelagia i en epost.

– Pelagia fordømmer all bruk av tvangsarbeid i vår verdikjede. Dersom situasjonen som blir beskrevet stemmer og vår kunde ikke følger opp med konkrete tiltak for å sikre seg mot gjentagelser vil Pelagia avslutte samarbeidet. Vi følger regelverket til OECD og forventer det samme av våre forretningspartnere, skriver Grure.

Japansk kunde

Selskapet har mellom 2019 og 2021 levert makrell til prosesseringsanlegg eid av Shandong Meijia Group, viser undersøkelser fra The Outlaw Ocean

Project. Ifølge organisasjonen har anleggene brukt tvangsarbeidskraft i den samme perioden.

Ifølge Pelagia har de hovedsakelig levert varer til kinesiske Shandong Meijia Group fordi større kunder i Japan ønsker varer de kjøper fra Pelagia levert til fabrikkene i Kina for videreprosessering, før sluttproduktet i all hovedsak ender opp i det japanske markedet.

Etter å ha undersøkt forholdene nærmere melder konsernsjef og medeier i Pelagia, Egil Magne Haugstad, tilbake til DN: Kunden i Kina er revidert av et eksternt firma i Japan, uten at noe er avdekket.

– Kunden har også nå signert på vår Code of Conduct. Vi har dermed ikke funnet noen indikasjoner på at påstanden om bruk av tvangsarbeid er rett hos den nevnte aktøren, skriver Haugstad.

– Vanskelig

Også Brødrene Sperre, og datterselskapet Sevrin Tranvåg as, har levert fisk som har endt opp på fabrikker i Kina som kobles til tvangsarbeid.

Ifølge Inger-Marie Sperre, daglig leder i Brødrene Sperre og styreleder i Sevrin Tranvåg, har de undersøkt forholdene etter at de ble kjent med The Outlaw Ocean Projects avsløringer i fjor sommer:

– Etter at vi i juli 2023 ble kjent med at nevnte fabrikker er i søkelyset for mulig brudd på menneskerettigheter har vi anmodet vår kunde om å undersøke forholdene. Vi har som en respons på dette fått tilbakemelding om at Shandong Meijia Group er revidert og godkjent gjennom en Sedex-rapport, skriver Sperre i en epost.

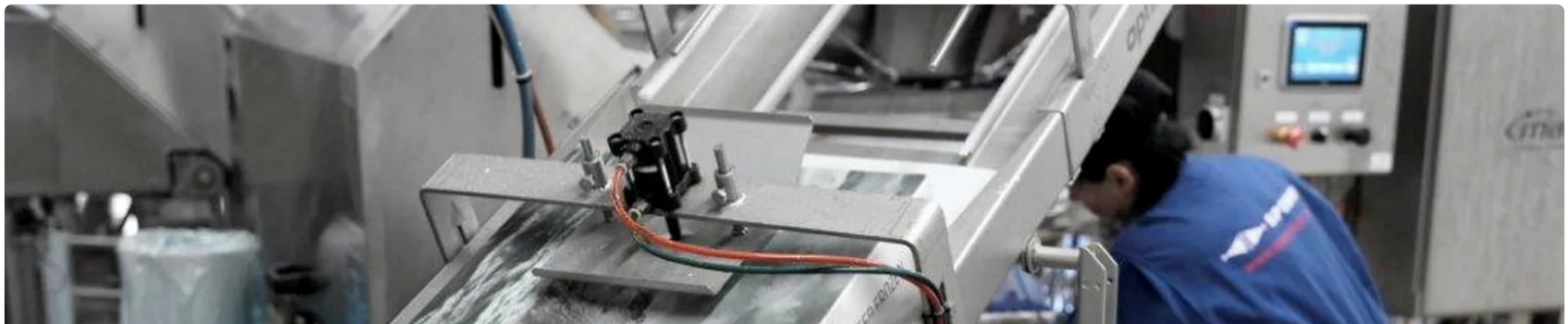

Brødrene Sperre opplyser at de ikke har hatt et direkte kontraktsforhold med fabrikkene som kobles til tvangsarbeid. (Foto: Brødrene Sperre as)

Ifølge Sperre har ikke selskapene hatt et direkte kontraktsforhold til de aktuelle fabrikkene.

– Utover ansvaret for våre egne ansatte er vår posisjon at vi først og fremst kan stille krav til våre leverandører. Det følger av Åpenhetslovens bestemmelser, og ligger nedfelt hos oss som en viktig pilar i vår drift. Vi anerkjenner også et ansvar utover vår verdikjede, men ser at det er vanskelig å stille krav til hvordan våre kunder skal disponere varene, og hvilke fabrikker de velger å benytte seg av ved foredling av produktet i tredjeland, skriver Sperre.

Bør få konsekvenser

– Vi tar kraftig avstand fra og fordømmer enhver form for tvangsarbeid, skriver Bjørn Fladmark, daglig leder i selskapet Normarine, til DN.

– Dersom innholdet er korrekt bør dette få konsekvenser – aller helst fra landets egne myndigheter, men hvis det ikke skjer så bør produktene fra fabrikker som benytter seg av tvungen arbeidskraft ikke tillates importert. Det har vi inntrykk av allerede er blitt resultatet i enkelte tilfeller i USA, i form av «private sanksjoner».

Fladmark bekrefter at selskapet har sendt fryst fisk som har havnet på fabrikken Rizhao Rirong Aquatic Products i Shandong i perioden 2019–2021. Anlegget har ifølge The Outlaw Ocean Project brukt tvangsarbeidere i samme periode.

Ifølge Fladmark er deres kunde Royal Greenland Japan Ltd.

– Vi har derfor ikke et handelsforhold med Rizhao Rirong Aquatic Products eller er del av avtalen med selskapet (fabrikken) eller eieren, skriver Fladmark.

Gjenkjenner ikke anklagene

Normarine har hatt løpende dialog med den japanske kunden etter at de ble kjent med avsløringen. Ifølge Fladmark har kunden gått igjennom dokumentasjon fra de kinesiske fabrikkene. De skal også ha vært på besøk på noen av anleggene. Beskjeden Normarine har fått er at undersøkelsene ikke har avdekket mistanke om tvangsarbeid.

«Basert på omfattende dokumentasjon og vår gjennomgang så kan vi ikke igjenkjenne anklagene fra Outlaw Ocean Project», skal den japanske kunden ha opplyst til norske Normarine.

– Royal Greenland Japan er en kundeforbindelse vi har hatt i cirka 15 år, vi oppfatter dem som svært seriøse og opptatt av at arbeidsfolk skal behandles med respekt, være frie og motta rettferdig lønn. Vi føler trygghet for at RG har det samme verdisyn som oss, og at de vil fortsette å følge opp fabrikkene som de benytter i Kina og event. andre land i sørøst Asia, skriver Fladmark.

Til The Outlaw Ocean Project har Royal Greenlands direktør Hanne Kvist svart at Meijia-konsernet er en del av selskapets Code of Conduct-program, der informasjonen evalueres regelmessig.

– Bør ikke slå seg til ro

– Hva bør de norske selskapene gjøre?

– Først må de anerkjenne at de har et ansvar etter OECDs retningslinjer for ansvarlig næringsliv, og eventuelt åpenhetsloven. Deretter må de forsøke å få stoppet bruken av uiguriske tvangsarbeidere gjennom å påvirke den japanske kunden som har et direkte forretningsforhold med de kinesiske fabrikkene. De bør ikke slå seg til ro med at det er gjennomført en revisjon, sier Heidi Furustøl.

Hun er daglig leder for Etisk handel Norge, en medlemsorganisasjon av bedrifter, organisasjoner og offentlige virksomheter, som jobber for bærekraftige leverandørkjeder.

– Revisjoner er et dårlig verktøy for å avdekke tvangsarbeid, sier Furustøl.

– Hvorfor?

– Fordi det er vanskelig å finne en uavhengig og kompetent tredjepart som kan gjøre revisjonen. Revisjoner gir bare et øyeblikksbilde av observerbare HMS-avvik, mens tvangsarbeid er skjult. Det er også krevende å få tilgang til arbeidernes stemmer, og som regel får ikke disse snakket fritt.

– Burde de norske selskapene vært klar over risikoen?

– Jeg er overrasket hvis de ikke var kjent med at det er risiko for tvangsarbeid på kinesiske fiskeforedlingsanlegg. Det er ganske kjent at det er tvangsarbeid i disse leverandørkjedene i Kina. Det er også utbredt i andre kinesiske bransjer, det er godt etablert og dokumentert, sier Furustøl.

Heidi Furustøl, daglig leder for Etisk Handel, mener revisjoner er et dårlig verktøy for å avdekke tvangsarbeid. (Foto: Aleksander Nordahl)

Hun mener de norske selskapene burde gjort en større risikokartlegging:

– Selskaper over en viss størrelse som eksporterer varer er pålagt å gjøre aktsomhetsvurderinger etter Åpenhetsloven. Og dersom det er en kjent risiko eller skade, så har man et ansvar for å jobbe mot kundene sine for å forebygge eller begrense menneskerettighetsbruddene. De som forårsaker bruddene har primæransvaret, men andre selskaper har også et sekundæransvar ifølge åpenhetsloven, sier Furustøl.

(Vilkår)

Pelagia «The Menu» The Outlaw Ocean Project brødrene sperre Sevrin Tranvåg as Bli varslet

Publisert 9. mars 2024, kl. 02.03 | Oppdatert 9. mars 2024, kl. 02.25

Kopier lenke Lagre Gi bort PDF

Dagens Næringsliv

Det som teller

Dagens Næringsliv er Norges fremste næringslivsavis. Siden 1890 har vi vært først med nyhetene om bransjene, bedriftene og menneskene som former samfunnet. Vi gir deg kunnskap, inspirasjon og grunnlag for gode valg.

Sjefredaktør og administrerende direktør

Janne Johannessen

Informasjon

- Kundeservice
- Min side
- Annonse
- Arkiv
- Jobb i DN
- RSS

Personvern

- Personvern
- Vilkår
- Cookies
- Cookieinnstillinger

Følg oss

- Facebook
- Linkedin
- Instagram

Redaktører

Kontakt

Tips oss

dn media group

Dagens Næringsliv er en del av DN Media Group. For mer informasjon om DN Media Group klikk her. Vi arbeider etter Vær Varsom-plakatens regler for god presseskikk.